

Ik schrijf dit wat ik schrijf snel: een ijlbrieft.
Ik voer mijn oorlog als een zeer bang man,
weet niet of ik het einde halen kan,
zal een mens en de mensen zo lief

moeten hebben als niet mogelijk is.
Ik heb nog hoop, haak mij vast aan misschien,
maar ik heb geen ogen om mee te zien,
hoor alleen de woorden van mijn gemis.

Leven? grote god, wat is dat? ik wil
wel alles doen om ergens te bestaan,
maar kan niet door de muur heen, dode muur.

En wil niet buigen voor mijn eigen wil,
die dwars door het steen heen zou willen
gaan.
Maar lees mij: ik ben het uiterste uur.

Een sonnet waarin én beschreven wordt dat het lijden aanzet tot het schrijven van dit sonnet, én waarin datzelfde lijden zó wordt beschreven dat ik tijdens het lezen onrustig hoog kom te ademen, is nr 30 uit *De sonnetten van de kleine waanzin* (Tiende editie, 2007, uitgeverij Holland, met een inleiding van Arjan Peters, oorspronkelijk 1956) van Hans Andreus (1926-1977).

‘Een ijlbrieft’, geschreven ‘terwijl hij het uiterste uur was’. Het is een blind heen en weer slingeren van contrasten en gevoelens: tussen een dode muur en hoop, tussen leven en ergens bestaan, tussen gelezen willen worden en bang zijn. Het zijn zichzelf weersprekende regels als ‘de mensen lief moeten hebben zoals niet mogelijk is’, en niet aan kunnen komen waar hij wel maar tegelijkertijd ook niet aan wil komen. Een direct duidelijke regel is ‘[ik] hoor alleen de woorden van mijn gemis’ – het in stilte malen en herhalen, van alles dat en ieder die er niet is.

Een sonnet in allerijl geschreven, zo leest het, ijlend van verdriet, van onmacht, wellicht van waanzin. De gebruikte werkwoorden zijn

existentiële werkwoorden; hij zou alles willen doen om te leven, om te bestaan, grote god (met kleine letters) wat is leven? Hoe te leven? Maar hij is zijn uiterste uur, qua tijd en / of kracht is er nog weinig over.

‘Maar lees mij....’Wat doet het, bij het lezen, te weten wat ten grondslag lag aan het schrijven van een gedicht, van deze bundel? Verrijkt het of beperkt het juist je eigen voelen?

Over het algemeen heeft Andreus, ‘de dichter van het licht’, in vrije vorm en zonniger van inhoud geschreven. Hij was immers één van de Vijftigers, die de vaste vorm van dichten zoals het sonnet hadden afgezworen. Deze bundel schreef hij tijdens een psychisch labiele periode na beëindiging van zijn relatie, die op enigszins waanzinnige manier plaats vond. Hier dus wel de structuur van de ‘ouderwetse’ vorm, maar toch enigszins vrij door per sonnet verschillende rijmschema’s. De gedichten vonden vanaf verschijning weerklank bij lezers. 20 jaar later, een jaar vóór het einde van zijn leven, vertelde Andreus in een interview dat hij naast het verlies van de liefdesrelatie meer trauma’s in deze verzen verwerkt had. Hij was een ‘ongewenst kind’ geweest, en miste een ongeboren geaborteerde tweelingbroer, een ongebruikelijk thema in die jaren.

Zijn biograaf schrijft: ‘Andreus heeft zich in deze bundel naar zijn genezing toegeschreven’. Aan welke patiënten zouden we doelmatig en duurzaam een recept R/“schrijf 39 sonnetten van uw kleine waanzin” kunnen voorschrijven?

Coes Delprat